

پرسی مرځ و مرځ بوون له قاسیدی (مرځ) ټیپ قادردا... کاروان حسان

مرځ قاسیدی کی شاعیر (ټیپ قادردا). ئم قاسیدی له بډرهمی (مرځ ټک له نژیکمانه) دا هډی، چاپکراوی مای و ټایید و له سالی (2017) چاپ و بډاو کراو ټو.

ئم قاسیدی زږ بوردی و قوی نووسراو و دکر دیان جر لکدانو و پشکین و لککښووی بډ بکر، له زږ بابت و کښی بند ټی مرځ دواو و باسی کردوون و له نو دډر شاعرکان دیان کښ و گرفت و هژاری و چرم ساری و دډر و ئش و ژاری مرځ خیان حشار داو.

شاعیر هاتوو زږ وریا یان مام ټی له گډو ټو کښ و گرفت و ژاریش کډ مای ټی و دډر و مین ټی ټا زان ټی نوان مرځ ټکان کردو. له زږ شت دواو وک: (مرځ بوون، ژینگ پاریزی، ټاکاری جوان، برای ټی، دایک، ټمان ټ پاریزی، ویزدان، دښکان، خوښ، کوشتن، بډوابوون، هتد) ئتر شاعیر بډلای هډموو ټو کښ و گرفتانه دا گډاو کډ مرځ ټکان له گډو ټی کتری هډیان و بوون ټ له مډر له بډردم مرځ بوون و کډ مډگای کی با ټای مرځ ټای ټی، شاعیر له جیات هډموون قس دډکات، دډو، دډکښ بډ ټو ټی مرځ بوون بگډ ټو باری سډگینی خډی و مرځ له و دډرد پیس و ناشیرین زگار بکات و است ټی مرځ ټای ټی بگرن و وک برا له گډو ټی بډرین، چونک بډلای شاعیر و مرځ ټای ټی له سډرووی هډموو شت کډو ټی. هډروها (پډیامی هډرم ندان و پډیامب رانیش بډ خډک ټک است بوو، بن بډمر ټی وات ټی بن بډ مرځ) (1)

له ټک م دډستپ کډو شاعیر دډو:

مرځ بووما ټ

هډموو بډیانیدک زډویم گډسک دډا

ئم له و پډی هډست بډ بډرپرسیارید ټی و هاتوو و شاعیر دډبین پسی و ناشیرینی دډوروو بډری مرځ ټای ټی ټنیوو ئتر بډزار له و کښ نام عریفی، ټو دډیو بډمر ټای ټی بله خډتان زگار بکډن له و پسی و ټا ټی و ناشیرینی گرتووتانه بډر.

مرځ بوون بډلای شاعیر و سډرووی هډموو شت کانه ټو ټا بانگ وازی مرځ بوون دډکات و له ناخی دډو هوار ټی دډکات و دډو:

هـ مووتان برا و خوشکمن

تکای فـرموون با بـیـکـو و بـژین

ئـم بانگـوازـی شاعیر مـرـقـانـی و لـپـنا و مـرـقـایـتی و
بـرـژ و نـدی گشتی مایـی قـس و هـو و سـتـیـ.

ویژدان سـرچا و ی بوون و ژیانی مـرـقـایـتیـ، ئـگـر و یژدان زیندوو
بوو بـگومان دـکـان و هـموو کایـکانی مـرـقـایـتی زیندوو. شاعیر
لـرـدا مـرـقـایـتی لـو بـ و یژدانی و قـبـین و فـرت و فـانـ
ئاگادار دـکـاتـو و پـیان دـکـان و وامـکـن و بـس. ئیتر مـرـقـانـ
بجولـنـو و هـس و کـوت بـکـن. شاعیر لـپـنا و یـک و شـدا دـنووسـ
و دـکـش و خـباتی و شـی دـست پـکردوو، ئـویش (مـرـقـ). ئـو تا
لـناخـو و بـدـکی پاکـو دـکـ:

مـرـقـ بووما یـ

بـ گـورـی، زـر گـور، دـمنووسی : سـا و

سـا و لـ ووناکی و پـشو و شیرینی و

هـناسـی گـرم و شتی تریش..

کـتـبـکی قـبـم دـنووسی

یـک و شـم بـکاردـهـنا

مـرـقـ، مـرـقـ، مـرـقـ

شاعیر دـنگی هـزار و لـقـوما و ئازار بـخـشانی سـر زـویـ، هـموو
نـهامـتی و بـ ئومـدی و شـبـینی و ئازار بـ لـ مـرـقـ بوونـو و
دـبـنـتـو و ئـبـ مـرـقـ بین بـ ئـوی یـک نـشـکـنـین و ئازار
بـدیاری نـبـخـشـنـو و خـم و خـفـت و مـیـنـتی بـیـک جـ نـهـهـین.
ئـو تا ووی شاعر و دـمی مـرـقـ دـستانـی دـکـاتـ مـرـقـ و پـیان
دـکـ:

مـرـقـ بووما یـ، ئاخ من بـ مـرـقـ نـبووم؟

بـردی کـتر مـلـسـر گـگان بـزار دـکرد

بـردـم دوکانـکـانم بـهـقیـقـت قـرـبـا بـگـرد

دکـتر عـلی شـریـعـتی دـکـ: (مـرـقـ خا و نی ئیرادـی هـر ئـمـش

گـورـی و مـزنی پـ بـخـشـو. تـنانـت بـهـی ئـم ئیرادـو و

جیاوازتر لـ فریشتـکان و لـسـرووی ئـوانیشـو یـ.) (2)

شاعیریش لـسـر پـیـام مـرـقـ دـستی و مـرـقـ پـروـریـکـی بـردـوامـ

و لـهـمـبـر گـورـی و مـزنی مـرـقـو و دـکـ:

مـرـقـ لـ چـقـ و خانوو و گوـ گـورـتر

مـرـقـ لـ ئاسمان و قـبر و خواردن گـورـتر

مـرـقـ ژیانی لـنـو دـدایـ، بـک نـو دـی.

خوای گـورـ دـفـرموو: (لقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم) (3)

کـواتا خوای گـورـ مـرـقی بـجوانترین شـو و دروست کردوو، بـو

ما نایه‌ی عقیقه‌ی بخت‌خیز و هیچ مخلوقی که در مرآت با شتر و کاملتر نیی، به نام نرو مرآت خدی به‌ناشیرینترین شو پیشان ددات و ی‌کتر دد کوژن و دد بن و ژان و نش و نازار بیک دد بخشنده و ی‌کتر دد تررنن. شاعیر لردا بردوام ل پیمای مر قیوون و باوکردن‌وی ه‌شیاری ل بارای مر قیوون‌وی نرو تا دیسان وویان تدکات و پیمان دد واز ل‌شده بنن و شده ما و‌رانی و کاولکاری و تدکانی شیرازی که م‌ی بدواو‌ی و دد:

مرآت بووما

شده م ندد کرد گ‌م‌ی‌کی به تام

شده م ل‌پ‌نای‌کدا

ددخست ژر چ‌نگ‌ک‌لم‌و و دد مگووت

وسب

شده خانوو‌کان ب ل‌ب‌شای ددکات

شده منداده‌کان ب مندای ددکات

شده ن‌ت‌م‌ب‌ل‌کان ددکات‌ مای کوشتن

مارک‌س ن‌ریلی‌س دد: (ن‌وی پ‌ویست مرآت ل‌ی بترست مردن

نیی، ب‌کو پ‌ویست مرآت ل‌و بترست ه‌رگیز ددست ب ژیان

ددکات) (4)

شاعیریش پیمای ژیان ب‌گوی مرآت‌کان‌و دد‌چ‌ر‌ند و پیمان دد

ل‌جیاتی کوشتن و ق و کیند خستند‌ی ی‌کتر‌و و‌ک برا بژین.

ه‌موو م‌ب‌ست و م‌رامیشی ل‌یک ست‌ک‌دد‌کات‌و و دد:

تکای ف‌رموون با ب‌ی‌ک‌و بژین.

خ‌ویستی شاعیر ب مرآت ل‌ناخی د و ح‌قیقه‌ی ژیان‌و س‌ر‌چاو‌ی

گرتوو و ن‌و کار‌سات و ووداو و ن‌هام‌تیان‌ی ل‌ژیان دیو‌ی‌تی ک

مرآت‌کان ن‌نجامیان داو شاعیری ب لای ن‌و ق‌سید پ ل‌خ‌م و

ناس‌ر و ح‌سرت‌ک‌شان بردوو. ن‌و تا ل‌ پ‌یام‌ک‌ی دیسان وومان

تددکات و دد:

مرآت قم‌خ‌شد‌وت ه‌ند‌ی د‌ی است‌م،

دم‌چ‌پان نیی

مرآت قم‌خ‌شد‌وت. ب‌نه‌نی‌گریان ناخ‌م‌چاو‌ی‌و

لاورین ل‌م بار‌ی‌و دد: (ن‌گ‌ر ک‌س‌کت خ‌شو‌ت، ن‌وا د‌ب

ت‌نیا ئواتی ن‌و بخوازی ک د‌خ‌ش‌بت. ه‌تا ن‌گ‌ر ل‌گ‌گ‌ت‌ش

ن‌بت) (5).

ه‌موو مرآت‌کان ب‌یک‌زمان پ‌دد‌ک‌ن، ک‌واتا ب‌نا ب‌ه‌موو

مرآت‌کانیش ل‌ژیان کردن و مر قیووندا هاوب‌ش‌بن. شاعیر

ل‌وبار‌ی‌و پ‌یام‌ی تایب‌تی خ‌ی ه‌ی، ک‌مر قیوون و پ‌ک‌و

ژیان، ن‌و پ‌ی‌وای ن‌ب ل‌بازن‌ی‌کی برای‌تیدا ک‌بند‌و و

پښکڼو بڙين و لاسر يک سفر ي نان خوار دندا دابنیشن بښا شتی و
ته بایي بښکڼو بڙين، نو تا ووی پښامی بښان دکات و دښځو:
فرموون شتی ناماد ي

د ب ئاقى لىسەسە سفرى دا نىشتوو

تکایہ فہرموون، با بیہککوکو و بترین

لەگەڵ ئێو پەيامە مرەف دستانە و ئێو وشە لەبەر ژانە لەخەش و یستی و تژی لە عەتری مرەقبوون شاعیر ئێو ناشارتەو کەوا مرەف ناتوانە ئێو پەيامانە ئێو جەبەجە بکات و بیان کاتە ئابەر و ئنمایە بە ژيانە، چونکە ئێوانە مرەفەکان یەک دەرکۆژن، یەک بریندار دەرکەن، دەرە یەکتەر ئازار دەرەن، دەرە قە و کەلە قە مرەفی تووشی پەتای قە و کینە کردوو، هەر وەک لە پەندی پەشینانە کوردیشدا هاتوو. (مرەف بەکەلە قە هیچی بە ناچەتەسەر) (6)

شاعیر ئاراستە قەسەکانی بەقوڵی بە ناخی ئێوانە دا شەش دەرکاتەو و دەرە:

مرق بووما ی

نئی یی مرّق ب وادّ کات

بہا جی قمارت

قارتی زلزلہ سہارن گھاٹ کا ہندوستان کی

بـڄي ددان دـڄـقـنـدـتـ لـشي يـڪـري و

خوځن لږگه نان، لږگه پشو،

لے گے نیوے کا نیاں، لے گے ئوارے کا نیاں دا دے خے نو؟

خوآن، خوآن، خوآن، باغآنم پ بوو

يَا يَا لَـخَوَّانِ بَوو،

لـخوڻن د ترسم.

شاعیر بـرد و اـم لـ یـا مـ جوان و مر قـ دـستا نـکـی و ئـمـجار

ووو مرځا نځی ل منداځان د نځت و پځیان د ځځت:

مرافق یوو ما یی

مندای کا نم دخت ی شوی زیان و

يـم دـگوو تن: ژيان گـورـتر لـمردن

یہ کہ نین با شتر لہ گریان

بـ ئار زووی خـ تان ئا سود یی بـ کا رہـ نـن

بـ ئا سو و دـ یی بـ ختـ وـ ری بـ خـ ن

بـ ٲـ ختـ و ٲـ ری تـ مـ نتان لـ و شو ٲـ نا نـ د ا ٲـ نـ

کے یہ تان خدشہ

بەدەي خەتان، زەر بەھەواشی

قیچ قیچ، گورور بن و

ژریان مللانی، خم یی کتری هم گرن

نازار ناکریت دپاری.

للم قسید یی دا دیان پرس قس یان ل سو کراو و ه مووشیان
ل چواچ ووی پ یامی مر قان و ئ دا کردنی مر قیوون ووی ل لایان
تا ک کان ک م گاو شاعیر م بیستی ئ ووی مر قان بیربک ین و
بژین و ب وانین، ئ و تا باس ل ما ک کی پیسی ن و ک م د کات و
ئ ویش خ ه قورتانندن ل کاروباری خ ک و چوون ناو باس ک ک
پ یو ندی ب وان و نی، شاعیر د ت:

نقورچم ل خ می هیج ک س ک ن د دا
ت نیاییم ل پش ما ی هیج ک س ک ن د ژاند
ناوق دی هیج ک سم ن د نووشتان و و
دی هیج ک س کم ن د د اند.

مر قیوون بلای شاعیر و جوانترین وشت و خووی مر ق، ب ی
ه میش ئ ووی ل لا ح سر ت ک ب چی مر ق ن بین (مر ق بوون ب ما نا
استی و قو و ف ل س فید ک ی) ن و ک ب و و ک شی، شاعیر ئ و پاروو
نانی ه ی تی ل گ گ ی ح قیق تی مر قیوون و ها و ب شی پ د کات
ل گ ن دار و ه ژارانی د وروب ر و چوارد وری. ئ و تا د ت:

مر ق بووما ی
ب ک رت گ و ز کی گ نج ازی د بووم و
ئ م ه موو خ را کا ن م ب س ک ب تا کان د نارد
دستی ق خ کانم د گرت و
ب ی ک د نک تر

ل س ر د دستی خ شب ختی ل گو گ گ نم کانم مار د کردن

ها و ی تی پرس کی تری ناو ق سیدی (مر ق) و شاعیر ل و
ت گ یشوو ک ز ما ن ی ک ت ی ک و تووین هیج شت ک ل س ر ب چک و
باز و بند تی خای نا وات و ژیان ئ ز و ز ح م ت و پ ک شم
ک ش. ب ی ها و ر ی تیش للم س ر د م دا و ک خای ن ما و و گ ا و،
شاعیر د ی و ئ و ک ل ن و ب شای و خ وش ناشیرین و نا مر قان
ب س ر ت و و ها و ر ی تی ب گ ر ن ت و د خی جوانی و کی خ ی و.
ئ و تا د ت:

کورسی ب تا م ل ب ینی ها و ر ی کان ن د هشت و
پ م ل خ شب ختی و ئ مان د کرد.

متمان و ک چ م ک ک خا کی بند تی ن وان مر ق کان. ب م
ل ژگاری ئ م دا متمان ک م بوو یان د توانین ب یین و ک
س ر د می پ شوو ن ما و و ژان ک ش و گرفتی متمان ن بوون
ل لایان مر ق کان س ر ه د دات و ب د یان ک سی ل ک کردوو، شاعیر
د پویست مر ق بین ب ئ ووی متمان مان ب ی ک ه ب ت و ل گ ل

يک بـ استی بـین، بـی گـرنگـ مـرـفـ بـین و بـمـرـفـانـ بـین.
نـگـر مـرـفـ بـوومـایـ

کـاتـک تـنـیا دـبـووم، دـبـووم قـاسـی مـتـما نـ
بـ نـ و کـسـانـی

چـوار قـسـی گـچـراوی خـیا نـیا نـ بـاس کـردو
نـدـبـووم چـکا و

چـکا و شـمـکی دـور و بـر پـیس دـکـات
نـدـبـووم دـوکـ

دـوکـ قـو گـی مـرـفـکـان دـخـوسـنـت
نـدـبـووم دـما نـچـ

پـمـخـشـ بـرین بـ کـیار بـتـ.

هـمـیشـ گـفـتـو گـی ئـارام و دـانـیـشـتن بـی کـو و لـسـر کـشـکـان ئـنـجـامـی
بـاشـی لـکـوتـتـو و بـاشـتر بـو و لـکـتـنـگـیـشـتن و زـما نـی هـشـشـ
و شـشـکـردن، بـی ئـگـر لـکـتـنـگـیـشـتن هـاتـ ئـاراو ئـ و هـمـو کـوشـتن
و بـین و ئـا زـیـی مـرـفـدـروستی کـردو و بـو شـو یـ نـدـبـو، شـاعـیر
دـلـنـیا یـ لـو یـ ئـگـر مـرـفـ بـایـ ئـوا :

خـکـوشـتن و ئـو یـتر کـوشـتنم دـکـرد مـدـیلـکی کـن
هـر زـر زـر کـن

بـدو قـسـی خـشـ

دـا کـانم دـکـردن کـتر و

لـمـای پـپـوولـخـانـم دـوور دـخـسـنـو و

مـای خـیـم لـخ قـوم ئـاو کی قـندـاوی
بـ دـروست دـکـرد.

لـکـتـایـیدا وـرن بـا پـکـو و وک مـرـفـ بـین.

کـاروان حـسـن / هـولـر

سـرچـاو و پـراوـنـکـان :

(1) مـحـمـد جـودـت، هـونـری مـرـفـبـوون، سـایـتی هـولـر.

(2) مـرـفـ، دـکـتـر عـلی شـریـعـتی، وـرگـانـی: مـوسـعـب ئـدـهـم، چـاپـی
سـپـم، 2014 سـلـمـانی

(3) قـورئـانی پـیرز، سـوـتی (تـین) ئـایـتی (4).

(4) جـوانـتـرین و تـا مـادـکـردن و وـرگـانـی: کـارزـان نـووری عـوسـمان،

چاپی دہلیم ، 2013 ھولہر.

(5) جوانترین وتہ نامادہ کردن و وگرگہانی: کارزان نووری عوسمان،
چاپی دہلیم ، 2013 ھولہر.

(6) پندی پشینان، کہ کردنہوی : کاروان عوسمان چاپی یمکہم ،
لہبہا وکراوہکانی دہزگای چاپ و پخشہی ہنما، ل 345

(7) مرہفک لہنزیکمانہ، شاعر ، تہیب قادر، چاپی یمکہم 2017